וילך ד

א. בנוגע צו מצות הקהל שטייט אין דער משנה (און אין גמרא)[1] כמה פרטים, רש"י אבער בפרשתנו זאגט נאר פרטים אחדים בענין זה, וואס פון דעם קען מען וויסען וועלכע פרטים זיינען מוכרח ביי הקהל לפי פשוטו של מקרא.

רש"י שטעלט זיך אויף די וועריטער[2] „תקרא את התורה הזאת" און איז מפרש: „המלך הי' קורא מתחלת אלה הדברים כדאי' במס' סוטה על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה".

די פרטים וואס רש"י זאגט שטייען אין דער משנה אין מס' סוטה, אבער אין דער משנה שטייען נאך כמה פרטים וואס רש"י ברענגט ניט אראפ [ווי אזוי מען האט געגעבן די ספר תורה צום מלך; וועלכע פרשיות בפרט ער האט געלייענט; די ברכות וואס דער מלך האט געזאגט נאך דער קריאת התורה]. און דער טעם איז מובן בפשטות, ווייל ענינו של רש"י בפירושו עה"ת איז צו אפטייטשן פשוטו ש"מ, ניט אראפצו־ברענגען פרטי דינים פון מצות. איז ניט מובן פארוואס ברענגט רש"י אראפ אט די פרטי דינים, דלכאורה א) פון וואנעט איז דער הכרח אויף זיי בפשש"מ, ב) זיי זיינען אויך ניט נוגע צו הבנת פשוטו של מקרא.

דער ערשטער חלק פון פירוש רש"י „המלך הי' קורא מתחלת אלה הדברים" — איז פארשטאנדיק: דאס איז דער אפ־טייטש פון די וועריטער וועלכע זיינען געזאגט געווארן „ליהושע" און צו זקני ישראל: תקרא את התורה הזאת. א) „תקרא" ל' יחיד — דער צו וועמען מען זאגט גלייך נאכדעם „הקהל" ל' יחיד — א יחיד וועלכער קען צוזאמען קלייבן „את העם" איז דאס דער מלך — „המלך הי' קורא", און ב) „את התורה הזאת" מיינט „את התורה הזאת לאמר ה' אלקינו גו'" — „מתחלת אלה הדברים":

אבער דער המשך פון רש"י „על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה" — די דינים האבן לכאורה קיין שייכות ניט צום פירוש אין פסוק.

ב. לכאורה קען מען זאגן, אז בנדו"ד וויל רש"י מודיע זיין וויי עס איז פאר־געקומען די מצות הקהל, היות אז דאס איז געווען נאר בזמן הבית, און א בן חמש וועט ניט וויי אזוי דאס איז געווען, און דערצו איז בזמן הבית גופא, איז דאס ניט געווען קיין דבר הרגיל, נאר איין מאל אין זיבן יאר, דעריבער זאגט רש"י „כדאי' במס' סוטה" — אז די פרטים פון מצות הקהל (וואס רש"י זאגט ניט) זיינען דא (און אויב מען וויל קען מען זיי לערנען) אין מס' סוטה.

דער פירוש איז אבער ניט אויסגע־האלטן, ווייל: א) קיום מצות הקהל איז א סך איינפאכער ווי א סך אנדערע מצות וואס זיינען געטאן געווארן אין ביהמ"ק, אנהייבענדיק מיט הקרבת הקרבנות וכיו"ב.

ב) לויט דעם האט רש"י זיך גע־דארפט אפשטעלן ביי די וועריטער כדאי' במס' סוטה — פארוואס ברענגט ער פון דארט די פרטים „על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה".

ג) רש"י האט געדארפט זאגן „כדאי' במס' סוטה" בתחלת פירושו אדער

1) סוטה מא, א ואילך.
2) פרשתנו (וילך) לא, יא.

בסוף פירושו — ניט אריינשטעלן דאָס באמצע. וואָס פון פשטות לשון רש"י איז משמע, אז דער ציון צו מס' סוטה באצייט זיך נאָר אויף דאָס געזאָגטע פאָר דעם „המלך הי' קורא מתחלת אלה הדברים" (אבער ניט צו די ווייטער־דיקע פרטים, חאָטש זיי שטייען אויך אין מס' סוטה).

ג. אויך בהתחלת פירושו דארף מען פאַרשטיין: דאָס וואָס „המלך הי' קורא" קען מען פאַרשטיין ווי רש"י נעמט דאָס אָרויס פון פשוטו של מקרא, כנ"ל: אָדער ווי מפרשים זאָגן[3]:

אין דעם פריערדיקן פסוק שטייט „ויצו משה אותם" — לשון רבים, און בהמשך לזה שטייט „תקרא (את התורה הזאת)" — לשון יחיד'. דארף מען זאָגן, אז דאָ האָט זיך משה געווענדעט צו איינעם המיוחד, און ווייאַלד אז אין די פריערדיקע פסוקים ווערט דערמאָנט[5] „ויקרא משה ליהושע", איז מסתבר אז ער האָט דאָס געזאָגט צו יהושע, וואָס איז געווען, ווי רש"י זאָגט מיט צוויי פסוקים פאָר דעם „דבר לדור"[6], א מלך.

אויך דער משך „מתחלת אלה הדברים" איז מובן דער מקור, כנ"ל. ולהוסיף אז רש"י באָוואָרענט אויך: עס שטייט מיט צוויי פסוקים פריער[7] דער זעלבער לשון „ויכתוב משה את התורה הזאת", און דארטן מיינט עס (ווען ער האָט געענדיקט) די גאַנצע תורה[8], באַ־ווארענט רש"י אז דאָ מיינט „את התורה הזאת" (ניט די גאַנצע תורה, נאָר) בלויז פון משנה תורה.

די שאלה איז אַבער:

א) פון וואַנען נעמט עס טאָקע רש"י בפשש"מ אז ס'מיינט נאָר „מתחלת אלה הדברים" [מ'קען ניט זאָגן אז אויף דעם ברענגט ער „כדאי' במס' סוטה", מיינענדיק אז פון פשש"מ ווייס מען דאָס טאָקע ניט, נאָר אזוי שטייט אין מס' סוטה, וואָרום דעמאָלט בלייבט די שאלה — פאַרוואָס זאָל מען ע"ד הפשט ניט לערנען אז דאָס איז דאָס זעלבע ווי צוויי פסוקים פאַרדעם, די גאַנצע תורה][9]?

ב) וויבאַלד דער לשון הכתוב איז „את התורה הזאת" האָט רש"י געדאַרפט זאָגן „המלך הי' קורא משנה תורה"[10], אָדער ספר זה וכיו"ב, מתאים צום לשון הכתוב „התורה הזאת", ניט — פון וואַנען ער איז מתחיל[11].

מ'קען ניט זאָגן אז רש"י שרייבט „מתחילת אלה הדברים" ווייל דאָס איז (מתאים מיט דער הלכה און דעם) לשון המשנה, וואָרום ענינו של רש"י איז (ניט צו מודיע זיין פרטי דינים, כנ"ל), נאָר אפטייטשן די ווערטער און דעם פשט אין פסוק.

ד. דעם ביאור בכל זה וועט מען פאַרשטיין בהקדים דיוק לשון רש"י

3) ראה באר מים חיים. דבק טוב. משכיל לדוד. וראה חזקוני עה"פ. עיון יעקב לע"י סוטה שם.

4) וראה תיב"ע עה"פ: תיקרון ית אורייתא.

5) לא, ז.

6) ובפרש"י לפני זה (נצבים כט, יב): מפרנס לפרנס ממשה ליהושע.

7) לא, ט.

8) ראה פרש"י עה"פ. וראה רמב"ן וטור הארוך שם.

9) בדבק טוב לפרש"י: ומדאמר הזאת משמע דווקא משנה תורה. וצ"ע דהרי נאמר לפנ"ז „והזאת" על כל התורה, כנ"ל (אבל ראה לקמן הערה 20). ולהעיר שבדפוס ב' וכו"כ כת"י רש"י לא נעתקה בהד"ה תיבת „הזאת".

10) ראה לשון רש"י סוטה שם (במשנה ד"ה שנאמר) הובא לקמן בפנים. פרש"י ד"ה וחגיגה מגילה ה, א.

11) בדפוס ראשון דרש"י: מאלה הדברים מתחלת הספר.

„המלך הי׳ קורא כו׳". לכאורה: ווי־ באלד רש״י קומט ניט זאגן קיין דינים נאר מפרש זיין דעם פירוש הכתוב, האט ער געדארפט זאגן דעם טייטש „תקרא, המלך". דער לשון „המלך הי׳ קורא" באווייזט אז אויך דערמיט קומט ער (ניט נאר אפטייטשן דעם פסוק נאר) דער־ ציילן דעם דין (והבפועל) ווי אזוי עס איז פארגעקומען די מצוה פון הקהל.

איז דער ביאור בזה: פשוטו של מקרא אין פ׳ וילך, אז משה דערציילט אז „בן מאה ועשרים שנה אנכי היום"[12], און ער זאגט זיי אן ווי די הנהגה וועט זיין תיכף לאחרי מותו[13], ווען זיי וועלן איבערגיין דעם ירדן, און דערנאך איז „ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו וגו׳ חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה גו׳ ואתה תנחילנה גו״ און בהמשך לזה „ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים גו״ און דאן קומט דער אנזאג „ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים גו׳ בבוא כל ישראל גו׳ הקהל״ —

איז בפשטות דער ציווי א המשך צו די פריערדיקע פסוקים[14] — אן אנזאג צו „העם הזה" צו די „הכהנים בני לוי" וואס זיי האט ער געגעבן די תורה, און „תקרא את התורה הזאת" בלשון יחיד, איז א הוראה צו יהושע, אז מקץ שבע שנים נאכן אריינגיין אין ארץ ישראל (נאך מיתת משה)[15], זאל זיין „הקהל" און מעורר זיין איידן „ויראו את ה׳ אלקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" דורך יהושע׳ס לייענען פאר זיי „התורה הזאת" גאנץ תורה[16], וועלכע משה האט געגעבן צו הכהנים בני לוי.

אויף צו שולל זיין דעם פירוש[17], זאגט רש״י „המלך הי׳ קורא מתחלת אלה הדברים", וואס דערמיט מאכט ער קלאר, אז: א) דאס איז געווען אזוי ווען עס איז דא א מלך — א מצוה לדורות, ניט נאר מקץ שבע שנים משנכנסו לארץ[18]. ב) דער אנזאג איז געווען צו

12) לא, ב.

13) שם, ג ואילך.

14) ועפ״ז יומתק שחיכה לומר להם מצוה וציווי ה׳ לסוף ארבעים שנה וביומי מותו••. אף שי״ל שלא ה׳ יכול לאומרו לפנ״ז שהרי הציווי הי׳ לקרוא משנה תורה שלא נגמרה (ובפרט — כתיבתה) עד יום מותו.

•) ובפרט לפי פי׳ הב׳ ברש״י שם (לא, ב ד״ה אנכי) לצאת ולבוא בדברי תורה שנסתמו ממנו מסורות ומיעונות החכמה.

••) ולהעיר שאף שע״ד ההלכה למדין מהכתוב שבפרשתנו (לא, יט) „ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" — מצות כתיבת ס״ת (סהמ״צ להרמב״ם מ״ע יח, חינוך בסופו. ועוד) הרי פרש״י שם שזהו „האזינו השמים עד וכפר אדמתו עמו".

15) להעיר מסוטה שם (סע״א) הוה אמינא נימנו מהשתא, ובפרש״י שם: משנת הארבעים והלאה.

16) ולהעיר מהל׳ דעות אחרים בספרי שופטים (יז, יח) שהוצרך ללימוד „אין קורים ביום הקהל אלא משנה תורה בלבד". וראה בארוכה בביאור הרי״פ פערלא לסהמ״צ רס״ג פרשה יו״ד, שלדעת הת״ק שם ועוד (ולהדיעות שלמדין מפרשתנו) היו קורין כל התורה בהקהל, ע״ש בארוכה.

17) להעיר מלקח טוב כאן: ויצו משה אותם לאמר: להזהיר המצוה לדורות על פרשת המלך.

18) והכרחו לפרש כן גם בפשש״מ י״ל שהוא מהתחלת הכתוב „בבוא כל ישראל לראות את פני ה״א במקום אשר יבחר", והיינו שהחיוב הוא א) כאשר עולים לרגל, שהוא ב) במקום אשר יבחר — בביהמ״ק. וע״פ פששש״מ „במקום אשר יבחר" קאי על בית הבחירה בירושלים (פרש״י ראה יב, יא) — ראה פני דוד (להחיד״א) כאן. ואפי׳ את״ל שקאי גם על שילה (וראה רא״ם ועוד לפרש״י ראה שם, ה), וכמפורש בספרי (ראה טז, ב. תבוא כו, ב. וראה ספרי במקומות הנ״ל), דגם שילה הוא בכלל המקום אשר יבחר ה׳, וגם שם הי׳ העלי׳ לרגל (וראה רמב״ן ראה טז, ט. שם יב, ח. וראה הר המור׳ לרמב״ם הל׳ ביהב״ח בתחלתו), הרי עכ״פ לא מצינו זה בהי״ד שנה שעמד המשכן בגלגל (שאז היו הבמות מותרות — זבחים קיב, ב).

ואף שלא ידעו כמה שנים יעברו עד שילה ועמידת שילה וכו׳ — אבל ידעו (ובפששש״מ) שיעבור זמן עד שילה ובין שילה לביהמ״ק. וכפרש״י לעיל (ראה יב, יא).

יהושע ניט אלס מכנים את ישראל לארץ[19], נאר אלס מלך. ג) מ׳האט געלייענט „מתחלת אלה הדברים״ — ניט די גאנצע תורה (וואס משה האט געגעבן אל הכהנים בני לוי).

ה. דער הכרח צו זאגן אז מ׳האט ניט געלייענט די גאנצע תורה איז מובן בפשטות[20]:

וויבאלד אז די כוונה איז געווען „למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה׳ אלקיכם ושמרו לעשות גו״[21], איז דאך דא נוגע די פרשיות וואס זיינען מעורר ומזרז עס זאל זיין „ויראו את ה״א ושמרו לעשות גו״.

דעריבער זאגט רש״י „מתחלת אלה הדברים״ — ניט „משנה תורה״ וכיו״ב — ווייל אין די ווערטער „אלה הדברים״ איז מודגש אז דאס זיינען דברי תוכחה[22] אשר דיבר משה צו מזרז זיין אידן[23] אויף קיום ושמירת המצות סמוך למיתתו. ועד״ז האט משה אנגעזאגט אז דער מלך (בדוגמת משה) מקץ יעדערע שבע שנים בדורות הבאים זאל לייענען אט די דברי תוכחה פאר אידן[24].

מען קען אבער פרעגן: אויך כמה פרשיות און פסוקים פון „אלה הדברים״ זיינען ניט נוגע (באופן ישר עכ״פ) צו „ויראו את ה״א ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת״?

דעריבער איז רש״י מדגיש „מתחלת אלה הדברים כדאי׳ במס׳ סוטה״ — ער האט אנגעהויבן פון אלה הדברים, און דערנאך געלייענט ווי געזאגט במס׳ סוטה, וואו עס זיינען אויסגערעכנט וועלכע פרשיות אין אלה הדברים דער מלך האט געלייענט און וועלכע ער האט מדלג געווען[25].

ו. עס ווערט אבער די שאלה: וויבאלד אז די כוונה איז למען ישמעו גו׳ איז ניט מובן: אידן, אריינגייענדיק לארץ, זיינען געווען מער פון שש מאות אלף יוצאי צבא, דערצו קומען צו די יונגערע פון עשרים וכו׳ והנשים, ועאכו״כ — אין א״י יארן נאכדעם, ווי איז עס מעגלעך אז אלע אידן זאלן קענען הערן די דברי המלך?

און דאס וואס מ׳געפינט כמה פעמים אין תורה אז משה האט גערעדט אל כל ישראל — א) שטייט אבער ניט אז ס׳זיינען געווען דערביי אויך נשים וטף[26], ב) עס שטייט ניט אז אלע האבן

---

19) דאיז מובן כ״כ מה זה שייך לשתפעול קריאתו דוקא ליראה ולעשות גו׳.

20) לפי מ״ש במשכיל לדוד בפרש״י (לא, ט) ״ל שגם פי׳ „ויכתוב משה את התורה הזאת״ הכוונה למשנה תורה (וראה ספורנו שם). ולפ״ז כ״ה גם פי׳ הפשוט ב„תקרא את התורה הזאת״ שבפסוק זה — שבא בהמשך לפסוק הנ״ל. וראה פרש״י יהושע א, ח.

21) ולפ״ז ״ל שזה שהעתיק רש״י „תקרא את התורה הזאת״ הכוונה לכל המשך הפרשה.

22) כפרש״י ר״פ דברים. וראה ש״ך עה״ת עה״פ כאן.

23) ראה פענח רזא ר״פ דברים: וכן נראה לפרש כו׳. ולהעיר מיהושע שם.

24) ויש להוסיף בזה שע״פ פשש״מ מכיון שהקהל צ״ל גם „הנשים והטף״ אין מקום לקרות כל התורה כ״א רק הפרשיות המזרזות אותם על קיום התומ״צ, כי קריאת כל התורה תכביד כו׳ עליהם, הן בכמות (אריכות הזמן), ובעיקר שלא ילמדו מזה להיות „ויראו את ה״א ושמרו לעשות גו״. וראה אברבנאל כאן.

25) וזה שכתב רש״י במס׳ סוטה ״ל שבא לשלול המאמר כמו״ש בתוספתא סוטה (פ״ז, ט) ששם הובאה גם דעת רבי „לא הי׳ צריך להתחיל מראש הספר״, שאינו מתאים בפשש״מ.

26) דבין בר״פ ויקהל וכן בר״פ קדושים ור״פ דברים לא פרש״י שהי׳ גם (נשים ו)טף (וראה רא״ם ר״פ קדושים).

ומ״ש בזח״ב (קצה, א) „האנשים והנשים והטף״, פי׳ באור החמה שם: ורב אבא תירץ . . דלא יליף מהתם אלא ס׳ רבוא אבל לא טף. וכן משמע ברמב״ן ר״פ ויקהל. ולהעיר מריש פ׳ נצבים. — וראה לקו״ש חכ״ו ע׳ 269 ואילך.

געמוזט הערן אלע ווערטער מפי משה רבינו ובבת אחת[27].

משא"כ דא א) וואו ער זאגט „הקהל את העם האנשים והנשים והטף" ב) און די מצוה איז „תקרא את התורה הזאת גו' באזניהם גו'" — ווי איז שייך אז אלע זאלן עס קענען הערן[28]?

דעריבער מוז רש"י מוסיף זיין אז ער האט דאס געלייענט „על בימה" — א מקום גבוה, כדי אז אלע[29] זאלן (זעהן עס[30] און) קענען הערן[31].

זאגנדיק אז דאס איז געווען „על בימה", דארף רש"י גלייך באווארענען אז דאס איז געווען „של עץ שהיו עושין בעזרה" — אראפנעמענדיק דערמיט די שאלות וואס ווערן מצד דעם וואס מ'האט שוין פריער געלערנט אין חומש:

א) ווי‌באלד עס שטייט אין פסוק אז „תקרא את התורה הזאת" זאל זיין „בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלקיך"[32], איז משמע אז דאס איז געווען דארט וואו עס איז געווען פני ה"א, בפנים — אינווייניג, א נס הכי גדול! און ווי קען מען ענדערן און בויען א בימה אין ביהמ"ק. זאגט רש"י בעזרה, ווי מען גע־פינט מערערע מאל[33] „וירא כבוד ה'" באם פתח אהל מועד.

ב) מ'האט געלערנט וועגן דעם משכן, אז עניני המשכן פלעגן געגעבט ווערן בכל יום[34] (און פארשטאנדיק אז אזוי איז אויך — ביים בית המקדש). ווי קומט עס אז עס זאל שטיין א בימה אין מקדש צוליב נוצן זי איין מאל אין זיבן יאר? אויך וואלט עס מסתם געשטערט די עבודה הרגילה אין ביהמ"ק במשך כל הזמן[35].

דעריבער איז רש"י מוסיף „של עץ שהיו עושין" — דאס איז געווען א דבר ארעי, של עץ[36], וואס היו עושין — עס

---

27) ראה אוה"ח שם: אמנם בשאר הזמנים הי' מתקבצים את שנדבה רוחו אותו. וראה בספר זכרון ר"פ קדושים: בשאר פרשיות התורה . . לאו דוקא לכולם אלא לאוהבי דבר השם הרוצים ללמוד ולשמוע. ומוכיח מהקדמת הרמב"ם לפיה"מ. ובגו"א ר"פ קדושים: שכל התורה כו' לא היו מחוייבים שיבואו כל ישראל שאם לא הי' להם פנאי לא היו באים [ובראי"ם שם ע"ד סדר משנה „דמשה שנה להם כתות כתות". אבל ראה אור החיים ומשכיל לדוד שם בפי' דבריו].

ולכאורה צ"ל כן לפרש"י בפשש"מ שהרי „וכי אפשר שיוכל לדבר עם ששים רבוא איש בפעם אחד" (לשון הכלי יקר ר"פ דברים). ובספר זכרון ר"פ קדושים „דאלת"ה נס גדול הי' שיכיל את כולם אוהל משה".

בלקח טוב ר"פ דברים: מלמד שהי' מדבר וקולו הי' מהלך בכל מחנה ישראל. ועד"ז בפענח רזא שם (וראה ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה: ניתן כח בקולו של משה והי' קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך מ' יום). אבל הי' צריך להיות (עכ"פ) רמז ע"ז בפשש"מ. וראה לקמן הערה 29.

28) להעיר מלח"מ ברמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ז שמפרש „ומי שאינו יכול לשמוע מכוון לבו לקריאה זו" — ש„הוא במקום רחוק ובמקום שאינו יכול לשמוע", ואינו ע"פ פשש"מ — באזניהם.

29) ולכאו' בכל אופן היו צריכים לגם שכולם אנשים נשים וטף יוכלו ליכנס בעזרה. ראה אלשי"ך כאן. מאירי מגילה ה, א. אבל בפשש"מ לא נתבאר גודל העזרה ולכן לא הוכרח רש"י לפרש בזה.

30) שאז יכול (בקל יותר) לכוון לבו לקריאה זו (ראה הערה 28).

31) וכ"כ הרמב"ם (הל' חגיגה פ"ג ה"ד): כדי שישמעו קריאתו.

32) וי"ל בפשטות שזהו מקורו של רש"י שהי' בעזרה, ולא כדעת ראב"י בתוספתא שם (ח) „בהר הבית". וראה קרית ספר לרמב"ם שם ובהערה 35.

33) קרח טז, יט. חקת כ, ו. ועוד.

34) לבד קדה"ק שמפורש בו: ואל יבוא בכל עת (אחרי טז, ב).

35) משא"כ באם הי' בהר הבית מקום רחב. אבל לאידך באם הי' בהר הבית אין מוכרח כ"כ לבימה שהרי לא הי' כל המקום במישור (דהחיל י"ב מעלות וכו' — מדות פ"ב מ"ג. רמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ו).

36) עוד י"ל הטעם שמפרט „של עץ" כדי לתרץ דמכיון ש„היו עושין" אותה במיוחד להקהל, ואח"כ

איז געמאכט געווארן[37] דאמאלס אין יענעם זמן (יעדער זיבן יאר).[38]

ז. מענינים מופלאים[39] ע"ד ההלכה וואס מ'קען ארויסנעמען פון דעם פרש"י:

אין דעם וואס דער מלך לייענט די פרשיות פון משנה תורה איז דאָ צוויי סברות[40] צי דאס איז אָ דין אין מלך,

היו מסירים אותה הרי מפורש (ראה יב, ד) "לא תעשון כן לה'א" ופרש"י "אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה",

ולכן צריך לפרט "של עץ", שע"ז לא נאמר האיסור בכתוב. אף ש"ל שבלא"ה אין בו איסור, כיון שאין צ"ל קבוע בבנין. ויש לעיין אם כשנותצו אח"כ יש בזה משום נותץ מן העזרה. וראה באר שבע לסוטה שם ד"ה עושין לו בסופו. ואכ"מ.

37) ופשוט שע"פ פשט"מ אין רש"י צריך לפרש איך בנו בימה של עץ בעזרה — אף שנאמר (שופטים טז, כא) "לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה'א" (וראה ספרי שם. ירושלמי מגילה פ"א ה"ד בטעם דחית הקהל כשחל בשבת. וראה רמב"ם וראב"ד הל' ביהב"ח פ"א ה"ט. הל' ע"ז ספי"ו. ובכ"מ) —

כי בפשט"מ פרש"י שם "אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית" (וראה רמב"ן וראי"ם שם). ולהעיר שגם בפירושו לש"ס משמע שס"ל שאין בזה משום "לא תטע גו" שהרי בסוטה שם (רע"ב, ובמגילה שם) הביא הטעם (ע"ז דלא עבדינן הקהל בשבת ויו"ט) דירושלמי "מפני הבימה" והביא רק התירוץ (ע"ז דונעבדה מאתמול) דחקא לה עזרה. ואכ"מ.

38) וכתב רש"י "בעזרה" ואינו מפרש (כבגמ' סוטה שם. יומא סט, ב. רמב"ם הל' חגיגה שם ה"ג וד') שהי' בעזרת נשים, כי בפשט"מ אינו מוכרח [וגם בסוטה שם לא אמרו זה אלא מפני הקושי' דאין ישיבה בעזרה כו' ורש"י לא הביא בפי' עה"ת דאין ישיבה כו' וכאן אינו מזכיר שהמלך יושב]. ולהעיר מירושלמי סוטה פ"ז ה"ז שלדעת כמה (מפרשים ש)הי' בעזרת ישראל. ראה מנחת קנאות סוטה שם. הר המורי' לרמב"ם הל' ביהב"ח שם ה"ט. ובכ"מ. ואכ"מ.

39) לשון השל"ה במס' שבועות (קפא, א).

40) בהבא לקמן ראה גם ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג ח"א מ"ע טז. ח"ג פרשה יו"ד. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך הקהל. וש"נ. לקמן ע' 366 ואילך. וראה לקו"ש חל"ד ע' 188 ואילך והערה 20.

ד.ה. דאס איז איינער פון די חיובי המלך אז בזמן הקהל דארף ער לייענען די פרשיות התורה פאר כל העם; אדער דאס איז אָ דין אין מצות הקהל, אז די פרשיות דארפן דעמאלט געלייענט ווערן דורכן מלך.

עד"ז קען מען קלערן בנוגע דער בימה וואס מ'האט דעמאלט געמאכט, צי איז דאס צוליב דעם מלך, מצד כבודו (וכיו"ב) דארף מען מאכן פאר אים אָ בימה ער זאל אויף איר לייענען; אדער דאס איז מצד די דיני ומצות פון הקהל.

ובפשטות איז דאס תלוי (די ערשטע שאלה) פון וואנען מ'לערנט אפ אז דער מלך דארף לייענען בתורה[41]: רש"י בפירושו למשנה[42] זאגט: "ואותה קריי' על יד מלך היא כדתניא בספרי בפרשת המלך את משנה התורה הזאת אין קורין ביום הקהל אלא במשנה תורה", ד.ה. מ'לערנט דאס אפ פון אָ פסוק אין פרשת המלך[43], בפשטות, ווייל דאס איז איינער פון די דיני וחיובי המלך[44]. אויב אבער מ'לערנט דאס אפ פון דעם פסוק בפרשתנו, "תקרא את התורה הזאת", כנ"ל, איז מובן[45] אז דאס איז איינער פון

41) ונפק"מ להלכה אם קריאת המלך (וכן הבימה*) מעכבת במצות הקהל — ראה הרי"פ פערלא שם. וראה מנ"ח שם. ועוד.

42) סוטה שם ד"ה שנאמר.

43) ועד"ז להדי"ה שלמדין ממה ששנינו בספרי שם שלכך נאמר משנה תורה משום שעתידה להשתנות, להשתנן שהמלך משנן בפרשת הקהל ראה מאירי לסנהדרין ספ"ב.

44) עד"ז כתב בריי"פ פערלא שם, אלא שמפרש שלכן נצטוה במצות כתיבת ס"ת (לעצמו) — משנה תורה.

45) אבל אין מוכרח לומר שתלוי אם מונין אותן לב' מצות (— ראה ריי"פ פערלא שם), כי גם לדעת

*) לפי"ז צע"ק בתוד"ה כתב (סוטה שם) דהקשה לפי' רש"י שם "יקראו בלא בימה (ביו"ט) מנלן דבימה מעכבת". וראה ט"ז או"ח סתרס"ח.

די דינים אין מצות הקהל[46].

וע"פ הנ"ל קומט אויס לכאורה, אז רש"י בפירושו עה"ת (לפי פשש"מ) לערנט אז די ענינים זיינען חיובים און פרטי דינים אין מצות הקהל, וואס מ'לערנט אפ פון דעם פסוק אין פרשת הקהל „תקרא את התורה הזאת" — סיי דאס וואס „המלך הי' קורא" און סיי די עשיית הבימה, אז דאס איז כדי אלע אידן זאלן קענען הערן די פרשיות התורה, כנ"ל[47].

משא"כ בפירושו לש"ס, איז ער מפרש פשוטה של המשנה, און די משנה רופט דאס אן „פרשת המלך"[48] און אין כל המשך המשנה איז מודגש (כמה פעמים)

כבודו של מלך ווי ער זאגט „והוא יושב עלי' חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנה לראש הכנסת וראש הכנסת . . לסגן כו' לכה"ג וכ"ג נותנה למלך (וואס „כולה משום כבודו דמלך"[49]) קורא יושב[50] כו'" (ועד"ז בנוגע צו דער בימה שטייט דער לשון „עושין לו[51] בימה של עץ"),

דעריבער לערנט רש"י בש"ס „כדתניא בספרי בפרשת המלך"[52] — אז דאס איז א דין אין מצות מלך.

ח. מיינה של תורה שבפרש"י:

שוין געוואדט פיל מאל, אז התורה היא נצחית[53] און כאטש די מצוה פון הקהל בגשמיות אין ביהמ"ק איז יעצט ניט שייך, איז זי אבער דא אין עבודה רוחנית[54] אין דעם משכן ומקדש פרטי וואס איז בתוך כל אחד ואחד מישראל[55].

דער תוכן העניין פון הקהל ביי יעדער אידן איז דער קיבוץ והקהלה פון אלע זיינע כוחות הנפש און זיין מחשבה דיבור ומעשה[56], אריינברענגען און אריינשטעלן זיי אלע אין דעם ביהמ"ק הפנימי זיינעם —

הירא׳ם (סי׳ רפט, רצ ובהשלם רסו, תלג) ועוד שמנה מ"ע בפ"ע „צוה הקב"ה שיקרא המלך" י"ל שמצותו הוא לא מצד חיובי המלך כ"א מדיני ומצות הקהל. וראה לשון הירא׳ם (רפט, רסו) ומנין שבמלך דבר הכתוב דכתיב כו' (וראה לשון הסמ"ג מ"ע רל). וראה חינוך מצוה תרי"ב.

46) ולכאו' נפק"מ גם באיזה ספר תורה הי' קורא: ע"פ דרשת רש"י בסוטה (וכן לשאר הדרשות בספרי שם) משמע שקורא בהתורה שמונחת אצלו שמצוה עליו לכותבו (ראה בארוכה ברי"פ פערלא שם), משא"כ באם למדין מפסוק שבפרשתנו „תקרא את התורה הזאת" שבא בהמשך להכ' לפנ"ז „ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנושאים את ארון ברית ה'", י"ל שהי' קורא בהס"ת שבעזרה כמ"ש רש"י בב"ב יד, ע"ב (ועד"ז בשטמ"ק שם בשם הראב"ד). אבל ראה צפע"נ פרשתנו לא, ט. וש"נ.

47) שייכות פרטים אלו להקהל היא — כי תוכנה הוא „למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה"א ושמרו לעשות גו'". וזה נתוסף עי"ז ששומעין הקריאה מהמלך ורואים אותו כו' (כנ"ל הערה 30). וראה רמב"ם שם סה"ז: ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא כו'. וראה אברבנאל כאן: עוד בפומבי גדול יקרא הגדול שבעם שהוא המלך כו' כדי שישמעו ויתפעלו לבותיהם מהדברים ומכבוד המדבר והקורא כו'.

48) להעיר מתוי"ט במשנה שם: והא דקרי לה פרשת המלך ולא כן בשל כה"ג.

49) סוטה שם ע"ב.

50) שג"ז משום כבודו — ראה גמ' שם.

51) ראה גם לשון רש"י במגילה שם. ולהעיר שבדפוס שני ובכו"כ כת"י רש"י כאן „שעושין לו בעזרה".

52) ויומתק עפ"ז פרש"י סוטה שם וגירסתו במשנה שמפרט בקריאתו „פרשת המלך", ושקוראה לבסוף „ומשם חוזר למפרע וקורא אשימה עלי מלך" (פרש"י שם), משא"כ להרמב"ם בפיה"מ שם. ובהל' חגיגה שם ה"ג (ועד"ז הוא בסמ"ג וחינוך) שאינו מפרט בקריאתו פרשת המלך בפ"ע. וכגי' המשנה בירושלמי. וראה שנויי נוסחאות במשניות. וראה תויו"ט ומלאכת שלמה במשנה שם.

53) תניא רפי"ז.

54) ביאור פרטי ענייני הקהל ע"ד הקבלה — ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' רלט ואילך. רמה ואילך.

55) ראה גם מכתב כללי דעש"ק ח"י אלול תש"מ וש"נ (נדפס לקמן ע' 611 ואילך).

56) להעיר מלקו"ת תצא לו, א. לז, א.

און דאָס דאָרף זיין — „המלך הי׳ קורא״ — די קריאה והמשכה צו אַלע כחות הנפש איז ע״י „המלך״, וואָס נכחות הנפש איז דאָס דער ביטול וקב״ע מלכות שמים וואָס איז דאָ בא יעדן אידן.

(ע״ד ווי דער צ״צ[57] איז מבאר[58] במלך כפשוטו — אַז דער מלך איז ממשיך דעם ענין פון קב״ע און יראת ה׳[59] צו אַלע אידן)[60].

און אויף דעם זאָגט מען אַז „המלך הי׳ קורא״ איז נוגע אין דין ומצות הקהל: דער „למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה״ איז דוקא דאָן ווען עס קומט מצד קב״ע. בשעת אַבער עס קומט מצד זיין תענוג און געשמאַק, קען זיך אין דעם אַריינמישן א הרגש ותנועה פון זיין מציאות, פעלט דעמאָלט אין דער שלימות פון „ויראו את ה״א״.

ט. צו דעם קומט דער המשך, אַז די קב״ע ויראה דאָרף זיין באופן של „בימה״. אויב דאָס איז מצד דער קב״ע ויראה אַליין קען עס פועל׳ן אויף אים אַ תנועה פון ביטול כאסקופה הנדרסת און ער וועט ניט קענען טאָן די עבודה כראוי[61]. דאָרף דאָס דעריבער זיין באופן של „בימה״, א תנועה פון תוקף, יתגבר כארי[62], אויך מצד דעם קען בא אים זיין די הגבהה והתנשאות אויפן יצה״ר, דער „ירגיז אדם יצ״ט על יצה״ר״[63].

און די הגבהה והתנשאות אין דעם קב״ע פועל׳ט אַז די קריאה פון „המלך הי׳ קורא״, זאָל „דערהערט״ ווערן, ביז עס זאָל האָבן א קיום און פעולה אין אַלע כחות הנפש ומחדו״מ במשך כל השנה כולה.

דערביי מוז מען אַבער באַוואָרענען, אַז עס דאָרף זיין א) של עץ ב) שהיו עושין בעזרה:

די תנועה של „בימה״, הגבהה והתנשאות, זאָל נאָר זיין באופן עראי של עץ, און נוצן דאָס נאָר אין ענינים של קדושה „בעזרה״ (בשעת ער דאָרף טאָן די עבודה פון „הקהל״, קיבוץ כל הכחות וכו׳). בשעת אַבער ער גיפינט זיך ניט בעזרה, ניט אין א מעמד ומצב נעלה פון קדושה און עבודת ה׳, קען פון דעם אַרויסקומען א תנועה פון התנשאות היפך הכוונה[64].

ובפרט שטייענדיק אין די טעג פון הכנה צו שנת הקהל, גיט מען יעדן אידן די כחות אויף קענען דורכפירן דעם ענין פון הקהל אין זיין מקדש הפרטי, און דורך דעם איז מען זוכה צו מקיים זיין מצות הקהל כפשוטו אין דעם ביהמ״ק השלישי און מ׳וועט הערן די קריאה בתורה פון מלך המשיח בשנת הקהל הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה.

(משיחת ש״פ וילך תשל״ה)

---

57) שביום כ״ט אלול (תקמ״ט) הוא יום הולדת שלו.

58) דרמ״צ מצות מינוי מלך.

59) ראה רמב״ם שם ה״ו: ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא־ל.

60) להעיר שהתחלת קריאת המלך „וקורא מתחילת אלה הדברים עד שמע ושמע והי׳ אם שמוע״ (משנה סוטה שם) — שמע קבלת מלכות שמים והי׳ אם שמוע קבלת עול מצות (פרש״י במשנה שם). וראה לקו״ש חכ״ד ע׳ 106.

61) ראה טור ושו״ע (ודאדה״ז ובמהד״ת) או״ח בתחלתו. ראה תו״א צא, ב. קיט, ג ואילך. לקו״ת במדבר טו, ג. ובכ״מ. וראה לקו״ש חט״ו ע׳ 255 ואילך.

62) טושו״ע או״ח בתחלתו. וארי — מלך שבחיות (חגיגה יג, ב).

63) ברכות ה, ר״א. ראה תניא פכ״ט (לז, א). לקו״ת שם.

64) ראה שו״ע אדה״ז או״ח מהדו״ק ס״א ס״ג (וראה ב״י שם): שלא יקנה קנין נפשו להיות עז פנים אפילו שלא במקום עבודתו ית.